

■ Trh práce

Z podezření na švarcsystém už se firmy jen tak nevyvléknou. Právníci popisují, jak zafungují nové pravomoce inspekce

Jitka Vlková

jitka.vlkova@hn.cz

Od Nového roku má Státní úřad inspekce práce (SÚIP) větší pravomoce a možnosti, jak prokazovat nelegální práci – tedy i švarcsystém. Patří sem i pořizování tajných nahrávek a možnost prolomení daňové mlčenlivosti. Právníci, kteří často zastupují firmy před inspekci práce, varují, že pro firmy, ve kterých se vyskytne podezření na švarcsystém, bude nyní složitější se z důkazní smyčky inspektorátu vymanit.

Razie jako ve filmu

Do větší výrobní firmy neohlášeně vtrhla cizinecká policie, berní úředníci a také inspektoři práce. Měli echo, že ve firmě dochází k nelegálnímu zaměstnávání cizinců – mimo jiné i přes švarcsystém. „Obklíčili areál zaměstnavatele a stahovali smyčku jako v detektivním filmu,“ líčí razii u svého klienta před třemi lety Jakub Šotník, advokát a partner právnické společnosti Rödl & Partner.

Klient využíval vedle kmenových zaměstnanců i živnostníky a hrozilo mu za to několik stovek tisíc pokuty. Nakonec však vyvázl bez ní – úřad inspekce práce totiž při výsledku zahraničních pracovníků na místě neobstál tlumočnicka. „Odpovědi jim byly de facto nadiktovány a pod dohledem obroděných policistů to museli podepsat. Tyto výsledky pak byly použity proti našemu klientovi,“ líčí advokát s tím, že takový postup lze úspěšně napadnout.

Do budoucna by ovšem takovéto případy nemusely ztroskotávat na podobných pochybeních inspektorů, od nového roku mají totiž nové

pravomoci. Budou moci natáčet pracoviště zvenčí nebo nahrávat dění už při zahájení kontroly ve firmě.

„Stává se poměrně často, že nelegální zaměstnanci se nestihnou schovat. Může to být důkaz o tom, že dotyčný v danou chvíli práci na daném místě skutečně vykonával,“ říká Jiří Macíček, náměstek generálního inspektora SÚIP. Podle něj inspektoři nemohou ve firmách tajně nasazovat stěnice na odposlech pracovníků nebo je sledovat skrytou kamerou. Naopak si inspektoři budou moci vytáhnout údaje o tom, jak firma či živnostník platí daně, což jim pomůže při rozkrývání provázanosti firem, zejména u zastřešeného agenturního zaměstnávání. Pokutované firmy pak úřad může jmenovitě vyvyšovat na úřední desku, což by mělo ty ostatní odrazovat od nelegálního počínání.

Za loňský rok SÚIP odhalil 296 lidí, kteří pracovali ve firmách na švarcsystém, převážně šlo o Čechy. Počet případů se poslední dva roky pohybuje těsně pod třemi stovkami a je tak zhruba o polovinu vyšší než v předchozích letech. „Švarcsystém je nejčastěji zjišťován při kontrolách zaměřených na nelegální práci a zastřešení zprostředkování zaměstnání a také při kontrolách na základě podnětů často samotných švarcarů,“ potvrzuje Macíček.

Odhalené případy švarcsystému jsou ale jen špičkou ledovce. „Ze zhruba 720 tisíc lidí, kteří pracují na živnost, možná i polovina z nich jede na švarcsystém. Je to způsob řešení nízkých mezd – lidé dostanou víc a firma ušetří,“ uvádí Tomáš Ervin Dombovský, analytik personální společ-

Inspektoři práce nemusejí spoléhat na výpovědi svědků, mohou využít tajně pořízené video a audiozáznamy. Vymanit se z podezření na švarcsystém bude pro firmy těžší, soudí právníci.

Foto: Shutterstock

nosti Alma Career. Podle něj neúspěch poslední debaty o daňově-odvodové reformě, navržené ekonomickými poradci vlády, svědčí o tom, že politici živnostníkům nechťejí na zdanění sahat, protože to není u veřejnosti populární.

Kontrol bude přibývat

Zvýšení pravomocí inspektorů podle Šotníka nicméně svědčí o tom, že se stát snaží firmy od této formy „zaměstnávání“ odradit. „Očekávám, že kontrol nelegální práce bude přibývat. Státní rozpočet je napnutý a státu zde utíká spousta peněz na odvodůch a daních,“ varuje Šotník.

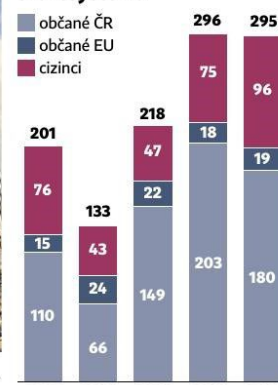
Inspektoři musí při kontrolách švarcsystému přinést důkazy o tom, že jde o takzvanou závislou činnost, a ne o volný vztah mezi obchodními partnery. „Musí jít o práci ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a pod-

řízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji musí vykonávat osobně,“ vypočítává Richard Kolibač, mluvčí SÚIP. Pokud úřad nemá vše podložené, právníci dokážou firmu z problémů vysekat. Často ještě předtím, než inspekce po kontrole pokutu vyměří, anebo při odvolání proti ní.

Potrestané firmy to pak zkoušejí ještě u soudu – loni proběhlo na šest desítek řízení týkajících se švarcsystému. Nedá se přitom jednoznačně říct, zda vyhrávají spíše firmy, nebo inspektorát, řízení často pokračují až k Nejvyššímu správnímu soudu.

Argumentace kontrolované firmy může často ztroskotat na výpovědi samotných zaměstnanců. „Pokud jich tam má firma dvacet třicet, je naivní se domnívat, že budou vypovídat ve prospěch zaměstnavatele. V dri-

Počet osob zjištěných při nelegální práci formou švarcsystému

Zdroj: Státní úřad inspekce práce

ve většině potvrdí, že je s nimi zacházeno jako se zaměstnanci, a nikoliv OSVČ,“ říká Šotník.

To potvrzuje i advokát Adam Valíček, partner AK Valíček & Valíčková. „Lidé by měli vnímat, že jde o spolupráci dvou rovnoprávních obchodních partnerů. Pokud při kontrole ze strany inspekce pracovníci vypoví, že jsou úkolováni, někdo kontroluje jejich práci, a označují ho za svého nadřízeného, ani formální obchodní smlouva mezi firmou a živnostníkem to nezachrání,“ popisuje.

Sancke pro zaměstnavatele za nelegální zaměstnávání, kam švarcsystém patří, je až deset milionů korun, udělení zákazu činnosti až na dva roky. Pokutu může dostat i zaměstnanec. „Moc často se k nim nepřistupuje, zažili jsme je jen v malém procentu případů, finanční trest přitom činil 20 až 30 tisíc korun,“ dodává Valíček.